

TERMINO ESMĖS SAMPRATA IR LEKSIKOGRAFINĖS TERMINOLOGIJOS PROBLEMOS

Aleksandras Velička

Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Saulėtekio al. 11, LT-10223 Vilnius, Lietuva

El. paštas ukk@hi.vgtu.lt

Straipsnio tikslas – teoriškai pagrįsti termino, kaip kalbos ženkle, esmės sampratą. Terminas yra žodis arba pastovus žodžių junginys. Tačiau moksliskai apibrėžti žodį – kaip ir terminą – taip pat nelengva, nes jo prigimtis gana sudėtinga. Todėl ir nenuostabu, kad kalbos mokslo darbuose galima rasti daugybę įvairių žodžio, žodžių junginio–termino apibrėžimų. Iš čia būtent ir atsiranda termino esmės interpretacija. Žodis, taip pat ir terminas, yra pagrindinis kalbos vienetas, turintis savarankišką reikšmę ir laisvai atkuriamas kalbos realizacijos aktuose. Nuo bendrinės kalbos žodžio terminas skiriasi savo funkcija kalbos komunikacijos procese. Su tuo būtent ir yra susijęs skirtingas jo esmės traktavimas. Straipsnyje analizuojami skirtingi termino interpretavimo būdai, stengiamasi rasti adekvatų termino esmės sąvokos apibrėžimą. Tai ir yra šio straipsnio aktualumas.

Reikšminiai žodžiai: terminija, sąvoka, signifikatyvinė ir denotatyvinė reikšmė, definicija, funkcija, terminų sistema, terminologinis laukas, terminų visuma.

DOI: 10.3846/1822-430X.2008.16.2.74–80

Įvadas

Terminologijos teorija kuriama remiantis kalbotyra, logika ir specialiosiomis sritimis. Jos objektą sudaro terminai, jų šaltiniai, tvarkyba, standartizavimas ir funkcionavimas. Kalbininkai paprastai daugiausia dėmesio skiria lingvistiniams terminologijos aspektams, specialiųjų mokslų ir technikos atstovai pirmiausia sieja terminologiją su savo interesų sritimi. Darbe bandoma paaiškinti, iš kur randasi termino skirtingos esmės traktavimas, ir pateikti adekvatų termino nusakymo būdą. Termino esmės samprata pradėta formuoti dar XX a. viduryje. Šis darbas tęsiamas ir dabar, nes siekiama turinio, kaip kalbos ženkle, optimalaus adekvatumo. Kadangi terminologija yra mokslas, tiriantis terminus, jų atsiradimą ir funkcionavimą kalboje, šiame darbe steng-

tasi laikytis moksliskumo principo. Straipsnyje parodoma termino sampratos raida iki šių dienų. Darbo naujove laikytina išnagrinėtos (nors ir neišsamiai) termino nominatyvinė ir definityvinė funkcijos ir konkretizuoti termino esminiai bruožai.

Darbe naudoti šie tyrimo metodai: studijuota mokslinė literatūra, analizuotos įvairios termino koncepcijos, nagrinėti lingvistinės statistikos duomenys, naudoti pedagoginis stebėjimas ir žodinių analizė.

Tyrimo rezultatų analizė

Nusakydami termino esmę kalbininkai laikosi įvairių nuomonių, nes jie atstovauja įvairioms

lingvistikos mokykloms. Nesiginčijama dėl vieno dalyko: terminas yra kalbos sistemos vietas, atliekantis tam tikrą paskirtį konkrečioje žmonių veiklos srityje.

Panagrinėkime kai kurių kalbininkų požiūrį į termino esmę. Akademikas V. Vinogradovas (Виноградов 1960: 12–43) mano, kad terminas atlieka definityvinę, t. y. nusakomąją, funkciją ir yra priemonė konkrečiai veiklos srities sąvokai išreikšti ir apibrėžti. Taigi V. Vinogradovas atstovauja definityviniam požiūriui į termino esmę.

K. Levkovskaja (Левковская 1962: 179–210) teigia, kad termine koreliuojasi tiek definityvinė, t. y. nusakomoji arba apibrėžiamoji, tiek nominatyvinė (pavadinamoji) funkcijos. Nominatyvinė funkcija, arba įvardijimas, pasak jos, būdinga visiems kalbos žodžiams, o definityvinę apibrėžiamąją turi tik terminai.

Pabrėžtina, jog dauguma kalbininkų nėra linkę terminams priskirti definityvinę apibrėžiamąją funkciją, nes negalima tvirtinti, kad ši funkcija yra išskirtinis termino atributas; terminas neapibrėžia sąvokos, o tik ją pavadinama. Sąvoka apibrėžiama logine definicija. Taigi termino paskirtis, A. Moisejevo nuomone, yra kitokia (Моисеев 1980: 136–159).

Kalbinė termino paskirtis yra pavadinti daiktus, sąvokas ir reiškinius. Svarbus šis termino apibrėžimas: **terminas – tai žodis arba žodžių grupė, kurie vartojami konkrečioje gyvenimo srityje, teikianti daiktui, technikos, mokslo sąvokai pavadinimą ir turinti definiciją – apibrėžimą.**

Konkrečioje žinių srityje terminologiją suprantame kaip terminų sistemą, susietą su tam tikrų sąvokų visuma. Mūsų pasirinktą termino apibrėžimą būtų galima pagrįsti V. Gako žodžiais: <...> „leksikologinė ir semantinė analizė bei bendrosios leksikografijos patirtis rodo, kad terminas yra žodžio funkcija, o ne ypatinga leksikos vienetų rūšis“ (Гак 1981: 6–7).

Analogiško požiūrio laikosi ir R. Budagovas (Будагов 1982: 144–149), kuris tvirtina, kad terminai yra žodžio funkcija, žodžio vartojimas turint tam tikrą paskirtį. Vis dėlto, kad žodis

arba žodžių junginys galėtų atitikti termino paskirtį, jis privalo turėti tam tikrų ypatybių. Tačiau teoriškai nėra jokių kliūčių bet kuriam bendrinės kalbos žodžiui tapti terminu. Panašios nuomonės buvo ir vienas iš rusų terminologijos pradininkų G. Vinokuras, teigęs, kad terminu gali būti bet kuris bendrinės kalbos žodis. Pasak jo, terminai nėra ypatingi konkretios kalbos žodžiai.

Daugelyje lingvistinių mokyklų vyrauja nuomonė, kad terminas pirmiausia yra bendrinės kalbos žodis, o ne dirbtinai sukurtas kalbos ženklas. Tai liudija ir žodžių darybos dėsningumai.

Kiekvienas žymimas žodis, tarp jų ir terminas, ne tik pavadinama, bet ir išryškina jo realius ryšius su kitais dalykais, jų prasminius santykius su kitais objektais arba subjektais. Nuo kitų bendrinės kalbos žodžių terminas skiriasi savo funkcija, t. y. paskirtimi, kurią jis atlieka – pavadinama daiktą ar reiškinį.

Be abejo, galima tvirtinti, kad terminijoje gali būti tik tokių žodžių, kurie geba pavadinti nagrinėjamą objektą ar jo sąvoką. Tokie žodžiai yra: daiktavardžiai, būdvardžiai, veiksmažodžiai, prievėsmai.

Įvairūs požiūriai į termino esmę (nominatyvinis ir signifikatyvinis) kyla iš žodžio reikšmės prigimties. Žodžio reikšmė – sudėtingas dalykas. Jo struktūroje galima išskirti du aspektus. Žodžio ir daikto, t. y. denotato, tarpusavio ryšys, arba denotatyvinė reikšmė, ir žodžio bei sąvokos santykis, arba signifikatyvinė reikšmė.

Pagaliau reikšmė gali turėti pragmatinį pobūdį, kuris nusako subjekto požiūrį į konkretų kalbos žodį. Tuo ir grindžiami du požiūriai į termino esmę: termino traktavimas nominatyvinės funkcijos požiūriu, jo apibūdinimas turint galvoje definityvinę, t. y. apibrėžiamąją paskirtį.

Pagaliau būtina skirti terminologiją ir vertę. Pastarąją problemą pirmas pradėjo gvildinti G. Vinokuras (Винокур 1959), vėliau ją išsamiau nagrinėjo A. Reformatskij (Реформатский 1961: 16–42). Tolesni terminologijos tyrimai parodė, kad neteisinga priešinti nominatyvine

ir definityvinę termino funkcijas. Jas būtina traktuoti kaip tarpusavyje sąveikaujančias.

Apibendrinant tai, kas pasakyta, galime tvirtinti, kad šiuo metu kalbotyroje vyrauja požiūris, jog terminas atlieka nominatyvinę, t. y. įvardijimo paskirtį, o sąvoka jam priskiriama. Sąvoka apibūdinama logine definicija (A. Panov, V. Gak, E. Figon, D. Lote, P. Julon ir kiti).

Analogiškos nuomonės laikosi ir užsienio kalbininkai, pvz., R. Mišea (Мишеа 1987: 286–298), G. Gugenheim (Гугенейм 1987: 302–306).

Panagrinėkime būdingus termino bruožus. Pagrindiniai būtų šie:

- 1) jo ryšys su tam tikra kalbos žodžių, kurie pavadina daiktus ir tikrovės reiškinius bei juos atitinkančias sąvokas, visuma;
- 2) tikslumas;
- 3) stiliaus neutralumas;
- 4) terminas privalo būti konkretus ir trumpas.

Kadangi kiekvienas terminas grindžia konkrečią sąvoką, kuri yra sistemos dalis, jis privalo turėti sistemos pobūdį. Taigi terminų bei terminologijos sistemai sudaryti daug reikšmės turi konkrečios žinių srities sąvokų klasifikavimas. Tai lemia komunikatyvinę mokslo kalbos funkcija. Terminai pavadina griežtai klasifikuotą sąvokų sistemą, kuri yra moksliskai pagrįsta.

Būtinasis termino požymis, skiriantis jį nuo kitų kalbos žodžių, yra jo vienareikšmiškumas konkrečioje mokslo bei technikos srityje: tik tada specialistai supras vienas kitą. Termino vienareikšmiškumas yra logikos principo bruožas sudarant konkretų kalbos ženklą, pagal kurį kiekvienam turinio parametrui priskiriamas visas raiškos vienetas, ir atvirkščiai (Гыцева 1981).

Su termino vienareikšmiškumo principu glaudžiai yra susijęs kitas principas – jo tikslumas. Dar D. Lotė tvirtino (Лотте 1961: 30–37), kad termino tikslumą lemia trys veiksniai:

- 1) sąvokos požymiai, kuriuos įvardija terminas. Jeigu šie sąvokos požymiai, kuriuos atspindi terminas, yra nepakankami ar nebūtinai, tuomet terminas yra netikslus arba neteisingas;
- 2) kalbos elementai, sudarantys terminą;

- 3) šių kalbos elementų sąveika (pvz., sudurtiniai daiktavardžiai).

Didelis termino privalumas yra jo trumpumas. Kuo dažniau terminas vartojamas literatūroje ir kasdieninėje praktikoje, tuo šis jo bruožas yra vertingesnis. Termino trumpumas daro jį patogų vartoti.

Terminas privalo būti, kaip jau minėta, stilistiškai neutralus – tokia daugumos mokslininkų nuomonė. Tai pasireiškia jo lakoniškumu, raiškos neutralumu. Žodžio vaizdingumas, ekspresija būdinga bendrinės kalbos žodžiams, bet ne terminams. Anksčiau paminėti termino bruožai skiria juos nuo kasdieninės bendrinės kalbos žodžių.

Šia proga derėtų paminėti, kad retkarčiais, deja, pasitaiko daugiareikšmiškų terminų, homonimijos ir sinonimijos atvejų. Mokslo ir technikos terminas privalo turėti apibrėžtą, tvirtai fiksuotą turinį, priešingai negu bendrinės kalbos žodžiai. Jų turinys negali priklausyti nuo konteksto, o bendrinės kalbos žodžių reikšmė konkretizuojama kontekste, kitų žodžių aplinkoje.

Įvairių mokslo ir technikos šakų terminai kartais turi keletą reikšmių, įvardija dvi ar daugiau sąvokų. Kai terminas grafiškai ir akustiškai sutampa su kitu terminu, vadinamas homonimu, pvz., die Bahn – kelias, stendas.

Termino sinonimija paplitusi daugelyje daiktinių, t. y. denotatyvinių terminologijų. Sinoniminiai terminai – žodžiai, turintys skirtingą materialinę sandarą, bet sutampantys savo reikšme. Jie įvardija tą patį daiktą, bet susieja jį su skirtingomis sąvokomis, ir drauge paryškina to daikto savybes, pvz., fundamentas – das Fundament, die Gründung.

Mokslo ir technikos dalykus apibrėžia bei įvardija ne tik vienareikšmiai, trumpi terminai, bet ir žodžių junginiai. Terminologinių žodžių junginių atsiradimas yra veikiamas to, kad mokslo ir technikos raida reikalauja tikslesnių ir diferencijuotų apibrėžimų. Todėl sudaromi nauji terminai: prie jau esamų papildomai jungiami kiti, juos konkretizuojantys, žodžiai, kurie papildomais požymiais išskiria pavadinamus daiktus ir panašių daiktų grupes.

Vieni kalbininkai (V. Vinogradovas, K. Levkovskaja, V. Archangelskij) terminus – žodžių junginius laiko frazeologiniais vienetais, kiti (A. Kusinas, I. Černyševa) mano, kad tai yra pastovūs žodžių junginiai, bet ne frazeologizmai. Manytume, kad antrasis požiūris būtų tikslesnis, nes geriau parodo termino – žodžių junginio bruožus.

Sudurtiniai terminai sudaromi pagal tam tikrus modelius. Pagal pagrindinį žodį jie skirstomi į a) vardažodinius ir b) veiksmažodinius.

Žodžių junginiai, kurie vartojami terminų, semantikos ir semiotikos požiūriu, yra kompaktiška visuma. Jos reikšmė nėra paprasta žodžių junginio visuma. Terminas – žodžių junginys įvardija tą sąvoką, kuri jam priskiriama.

Terminai, kaip jau buvo minėta, tam tikrose mokslo ir technikos srityse sudaro terminų sistemą. Tai yra terminų visuma su jos tarpusavio ryšiais. Ji nuolat ar tam tikromis sąlygomis vartojama žmonių veikloje. Terminas egzistuoja tik terminų sistemoje. Jis gali būti pavartotas ir be konteksto, jeigu yra žinoma, kokiam terminologiniam bankui jis priklauso. Terminologinis bankas yra griežta ir nuosekli ryšių ir santykių tarp terminų hierarchija, pagrįsta semantikos definicijomis. Pastarosios atspindi logikos sąvokas.

Pastaraisiais dešimtmečiais, dėstant užsienio kalbas, orientuojamasi į kalbos funkcinę stilių, griežtai atrenkant kalbos dalykus – tiek leksiką, tiek gramatiką. Sudaromi gramatikos žinynai, garso ir vaizdo priemonės, papildančios mokomuosius dalykus. Atranka remiasi kalbos dalyko dažnumu, tiksliau būtų sakyti – vartojimo dažnumu. Norint atrinkti terminologinę leksiką, neįmanoma išsiversti be mokymo procesui reikalingiausių bendrinės kalbos žodžių.

Kita vertus, plėtojantis mokslui ir technikai, kuriami nauji terminai, todėl būtina išmanyti ir suprasti termino prigimtį ir esmę.

Išsivysčiusiose kalbose yra apie 500 000 žodžių, o 90 % informacijai ir tekstui (įgarsintam ar parašytam) gauti pakanka 4 500–5 000 žodžių, kurie atrinkti vadovaujantis lingvis-

tinės statistikos duomenimis. Skaitant specialią mokslinę-techninę literatūrą, svarbiausi supratimui yra terminai ir terminologinė leksika. Tiriamajame darbe užsibrėžtas tikslas – parengti teorines prielaidas terminologiniams žodynams minimumams atrinkti. Jie leistų verslo vadybos ir statybos sričių specialistams skaityti specialybės literatūrą, siekiant gauti reikiamų žinių. Terminologinės leksikos atrankos privalumas yra tas, kad iš gausybės žodžių ir frazeologinių junginių parenkami tik tie, kurie būtini realizuojant tam tikro lygio komunikaciją užsienio kalba.

Kalba – tai sistema, kuriai būdingas kalbinis perteklius, pasireiškiantis visais jos lygiais. Visos kalbos sistemos išmokti neįmanoma. Tam reikalingos specialios ir išsamios studijos. Reikia atrinkti tą optimalų kalbos kontinumą, kurį išmokus, rastūsi sąlygų ją toliau sėkmingai studijuoti. Pagaliau leksika turėtų būti siejama su žmogaus specialybe, o jo skaitoma literatūra – su funkcinio stiliumi.

Galima sutikti su tais mokslininkais, kurie mano, kad užsienio kalbos mokymas nekalbinėje aukštojoje mokykloje pirmiausia turi siekti praktinių tikslų, t. y. naudotis kalba kaip komunikacijos priemone, o ne studijuoti ją kaip sistemą.

Leksikos minimumo atrankos problema užsienio kalbų dėstymo metodikai turi išskirtinę reikšmę. Teisingai atrinktas žodyno minimumas (šiuo atveju – terminologinis) yra gera priemonė dėstant užsienio kalbą. Kita vertus, leksikos minimumas yra reikalingas moksliai pagrįstiems aukštosios mokyklos vadovėliams, kitoms mokymo priemonėms kurti.

Terminologinių žodynų būklė Lietuvoje nėra patenkinama, nes, išskyrus buvusį VISI ir VGTU, šį klausimą mažai kas nagrinėjo. Atrinkti keli žodynų minimumai KTU ir ŽUA, tačiau jie atrinkti spontaniškai, neparengus teorinio jų atrankos įvertinimo, todėl ten pakliūdavo leksika, kuri nebuvo susijusi su specialybės literatūra ir nebuvo jos pakankamo dažnumo. Užsienyje sudaromi žodynai minimumai (Anglijoje, Prancūzijoje, JAV, Vokietijoje) taip pat nesirėmė

motyvuota atrankos metodika, tačiau jie turėjo pranašumą, palyginti su rengtais žodynais Lietuvoje, nes buvo atrenkami pasitelkiant daug didesnę leksikos apimtį – iki 200 000 žodžių.

Mokomosios medžiagos atrankos problema yra ne nauja. Ji visą laiką buvo kalbų specialistų dėmesio centre. Pvz., buvo sudaryti Ch. Ogdono ir R. Ričardso, V. Chenono, B. Morgano dažnumų žodynai (Ogden, Richards 1923: 6–250; Henon 1924: 21–173; Morgan 1928: 7–113). Prancūzas V. Chenonas pastebėjo skirtumą tarp leksikos, vartojamos mokomuosiuose tekstuose, ir leksikos, kuri pateikiama žodynuose. Jis nustatė žodyno žodžio vartojimo dažnumą. Iš bendrinės prancūzų kalbos žodyno V. Chenonas atrinko 5 000 žodžių, kurie, jo manymu, vartojami gana dažnai. Tada, pasitelkęs įvairius tekstus, jis nustatė jų absoliutų dažnumą. Reikėtų taip pat prisiminti dar F. Kedingo sudarytą vokiečių terminologinės leksikos dažnumų žodyną (Kaeding 1987: 283).

Remdamasis šiuo žodynu, B. Morganas (Morgan 1928) sudarė vokiečių bendrinės kalbos dažnumų žodyną.

Atrenkant terminologinės leksikos žodyną, svarbu nustatyti jo atrankos principus. Čia svarbūs yra 3 dalykai:

- 1) kalbos šalies ypatumai, kalbos vartojimo sritis;
- 2) metodiniai mokomieji tikslai, tos šalies mokymo metodika, kalbos mokėjimo lygis prieš pradėdant studijuoti kalbą;
- 3) lingvistinė žodžio ir jo junginių reikšmė studijuojamai kalbos sistemai ir jo ekvivalentas gimtojoje kalboje.

Kalbant apie žodžio lingvistiką, pirmiausia reikėtų atsižvelgti į gramatinius, žodžių darybos, leksinius žodžių ypatumus. Žodžių darybos aspektas turi ypač daug reikšmės atrenkant žodyną. Kuo produktyvesnė žodžio šaknis, tuo didesnis yra žodžio lizdas, kurį jis gali sudaryti. Svarbią reikšmę taip pat turi žodžio darybos modelis, pagal kurį sudarytas žodis-terminas. Jei modelis yra produktyvus, t. y. pasižymi vartojimo dažnumu, jis įtraukiamas į dažnumų žodyną minimumą.

Leksinė žodžio reikšmė ir jo semantinė charakteristika siejasi pirmiausia su atrankos vienetu. Buvo bandyta laikyti atrankos kriterijumi vadinamąjį mokomąjį metodikos vienetą. Čia turima galvoje žodis arba frazeologinis junginys, kuriam išmokti ir įprasminti reikia tam tikrų pastangų. Buvo siūloma žodyno minimumo atrankos vienetu laikyti žodį- sąvoką. Tai, atrodo, yra labiau racionalu.

Atsižvelgiant į tai, kad svarbiausi technikos ir mokslo kalboje yra terminai, ir remiantis pačių terminų struktūros ir semantikos požymiais, atrankos vienetu galima pasirinkti žodį- sąvoką. Remtasi tuo, kad terminas, kaip jau anksčiau minėta, yra kalbos ženklas, kuris pavadina sąvoką ir kuriam priskiriama definicija-aprašymas.

Remiantis anksčiau minėtais atrankos principais, galima suformuluoti atrankos kriterijus. Jų galėtų būti keturi: 1) teminis, 2) dažnumo, 3) rango, 4) žodžio reikalingumo konkrečioje srityje. Paskutinius tris kriterijus galima sujungti ir vartoti terminą *žodžio vartojamumas*.

G. Gugeneimas rašo (Гугенейм 1987: 299–306), kad kai kurie dažnių žodyno žodžiai yra paplitę viename tekste, tačiau retai sutinkami kito žanro tekstuose. Todėl šalia žodžio dažnumo reikėtų atsižvelgti ir į jo rangą, t. y. žodžio paplitimą įvairaus žanro tekstuose.

Norint gauti patikimų duomenų apie žodžio vartojimo dažnumą, reikia tinkamai parengti tyrinėtinius tekstus kokybiniu ir kiekybiniu požiūriais, kuriais remiantis atrenkamas žodynas. Reikia žinoti, kiek reikia parengti tekstų iš įvairių šaltinių tos pačios specialybės literatūros, kokia turėtų būti vienos teksto ištraukos apimtis.

Dėl bendros tyrinėjamų tekstų apimties sudarant dažnumų žodyną nuomonės skiriamos. Vieni tyrinėtojai (Андреев 1977) siūlo 200 000 žodžių bendrą teksto apimtį, o minimaliai vienos teksto ištraukos apimtis turėtų sudaryti 1000 žodžių. Kiti kalbininkai siūlo (Алексеев 1978) bendrą apimtį 160 000 žodžių, kur minimali vieno teksto ištrauka būtų 400 žodžių. Pagaliau treči siūlo bendrą 35 000 žodžių tekstų apimtį (Тепехова 1976).

Atsižvelgiant į turtingą aukštųjų mokyklų kalbininkų, sudarančių žodynų patirtį, pasirinktina bendra teksto apimtis – 35 000 žodžių. Lingvistinės statistikos literatūros analizė parodė, kad bendrą, 35 000 žodžių apimtį, tekstą reikėtų imti iš 17 konkrečios specialybės šaltinių (1978).

Sudarant vienos ar kitos specialybės dažnumų žodyną, mūsų nuomone, reikėtų atlikti tos specialybės žinių struktūrinę analizę, kad būtų galima atlikti adekvačią konkrečiai mokslo sričiai žodyno atranką. Nustačius konkrečios specialybės bazines sąvokas, galima atitinkamai pagal poreikį atspindėti žodyne svarbiausius specialybės dalykus. Žinoma, be bendradarbiavimo su tos specialybės mokovais apsieiti negalima. Pati žodyno atrankos procedūra būtų kito straipsnio tyrinėjimo objektas.

Išvados

1. Nusakant termino esmę, buvo laikomasi dviejų požiūrių – definityvinio ir nominatyvinio.
2. Skirtingų požiūrių į termino esmę atsiranda iš žodžio reikšmės prigimties. Žodžio reikšmė – sudėtingas dalykas. Jo struktūroje galima išskirti du dalykus: žodžio ir daikto (denotato) tarpusavio ryšys, arba denotatyvinė reikšmė ir žodžio bei sąvokos santykis, arba signifikatyvinė reikšmė.
3. Apibendrinant kalbininkų laimėjimus, sprendžiant termino esmės problemą, galima tvirtinti, kad šiuo metu kalbotyroje vyrauja požiūris, jog terminas atlieka pirmiausia nominatyvinę, t. y. įvardijimo paskirtį, o sąvoka jam priskiriama.
4. Laikomasi šio termino apibrėžimo – terminas yra tai žodis ar žodžių grupė, kuri vartojama konkrečioje gyvenimo srityje ir suteikia daiktui, technikos ar mokslo sąvokai pavadinimą bei turi definiciją-apibrėžimą.
5. Pastaraisiais dešimtmečiais, dėstant užsienio kalbas, orientuojamasi į kalbos funkcijų

stilių, griežtai atrenkant kalbos dalykus. Norint atrinkti terminologinę leksiką, neįmanoma išsiversti taip pat be mokymo procesui reikalingiausių literatūrinės kalbos žodžių. Kita vertus, plėtojantis mokslui ir technikai kuriami nauji terminai, todėl būtina išmanyti termino prigimtį, jo esmę.

6. Leksikografinė terminologijų sprendimo problema turėtų būti pagrįsta lingvistinės statistikos duomenimis.

Literatūra

- Henon, V. 1924. *A French Wort Book based on a Count 400 000 Words*. Madison.
- Kaeding, F. 1987. *Häufigkeitwörterbuch der deutschen Sprache*. Berlin.
- Morgan, B. 1928. *A Germany Frequency Word Book based of Kaeding's Häufigkeitwörterbuch der deutschen Sprache*. New York.
- Ogden, Ch.; Richards, R. 1923. *The Meaning of Words*. London.
- Алексеев, П. 1978. «Частотные словари и приемы их составления», в кн. *Статистика речи*. Москва: Наука.
- Андреев, К. 1977. *Статистико-комбинаторные методы в теоретическом и прикладном языкознании*. Москва.
- Будагов, Р. 1982. «Что такое научный стиль?», в кн. *Язык, история, современность*. Москва: Просвещение, 144–149.
- Виноградов, В. 1960. *Русский язык. Грамматическое учение о слове*. Москва: Наука.
- Гак, В. 1981. «Асимметрия лингвистического знака и некоторые общие проблемы терминологии», в кн. *Семантические проблемы языков науки терминологии и информатики*. Москва: Наука, 6–7.
- Гугенейм, Г. 1987. «Некоторые выводы стилистики словаря», в кн. *Методика преподавания иностранных языков за рубежом*. Москва: Прогресс, 292–306.

Гусева, Г. 1981. *Структурно-семантические особенности французских научно-технических терминов*: кандидатская диссертация. Москва.

Левковская, К. 1962. *Теория слова, принципы ее построения и аспекты изучения лексического материала*. Москва: Просвещение.

Лотте, Д. 1961. *Основы построения научно-технической терминологии*. Москва: Наука.

Мишеа, Р. 1987. «Словари основной лексики», в кн. *Методика преподавания иностранных языков за рубежом*. Москва: Прогресс, 286–298.

Моисеев, А. 1980. «О знаковой природе термина», в кн. *Лингвистические проблемы научно-технической терминологии*. Москва: Наука, 136–159.

Реформатский, А. 1961. «Что такое термин и терминология», в сб. *Вопросы терминологии*. Москва: Просвещение, 16–42.

Терехова, Л. 1976. *Лингвостатистический метод как основа составления частотного словаря*. Москва: Просвещение.

CONCEPT OF TERM AND LEXICOGRAPHICAL PROBLEMS OF TERMINOLOGY

Aleksandras Velička

This article discusses concept of term based both on theoretical assumptions and research performed by the author. Two main points are analysed: the definitive and nominative study of the term. The author draws the conclusion supported by the performed research that nominative standpoint better corresponds the nature of term. Such emphasis makes this research of great importance. The article hinges on the point how to use the right technical term as well as how general words become terms within a particular domain.

Keywords: significative and denotative meaning, definition terminological system, field of terminology, terminological nomenclature.

Įteikta 2008-02-07; priimta 2008-02-15